

2 БӨЛІМ.
ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

РАЗДЕЛ 2.
МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЯЗЫКОВ

SECTION 2.
METHODS OF TEACHING LANGUAGES

ӘОК 372.881.11
ҒТАМА 16.01.45

[DOI: 10.52301/2957-5567-2023-2-54-61](https://doi.org/10.52301/2957-5567-2023-2-54-61)

Д.К. Жексенова

*Ә. Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті,
Павлодар, Қазақстан Республикасы*
 <https://orcid.org/0000-0001-9946-9033>
e-mail: dinaz83@mail.ru

Б. Сағындықұлы

*Ә. Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті,
Павлодар, Қазақстан Республикасы*
 <https://orcid.org/0000-0002-8311-2272>
e-mail: kasabek65@mail.ru

**ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ ІС-ӘРЕКЕТІНДЕГІ КОММУНИКАТИВТІ
ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІҢ РӨЛІ МЕН МАҢЫЗ**

Аңдатпа. Мақалада тілдік қарым-қатынаста коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыру және жүзеге асыру мәселесі қарастырылады. Тиімді қарым-қатынас және өзара әрекеттесудегі тиімді оң іс-әрекет үшін адам коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыруы керек деп санаймыз. Іске асыруда мыналарды ашуға мүмкіндік береді: біріншіден, коммуникативті әлеует, екіншіден, алған білім, білік, дағдылар, үшіншіден, оларды сөйлеу ортасында белсенді пайдалану. Осыған байланысты «Тілдік қарым-қатынастағы коммуникативті іс-әрекет» арнайы курс шеңберінде коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру бойынша практикалық ұсынымдар ұсынылды. Арнайы курсты енгізу коммуникацияның тиімділігін арттырудың барлық әдіс-тәсілдерін жүзеге асыруға, қарым-қатынас пен іс-әрекетті реттеудегі коммуникациялық міндеттерді орындауды жеңілдетуге мүмкіндік береді. Курсты енгізудің мақсаты — өзге ұлт тілді оқушыларының коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру. Сондай-ақ, мақалада арнайы курс аясында коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыру технологиясының талдауы берілген. Егер жалпы адамның іс-әрекетіне үлкен әсер ететін коммуникативті құзыреттілік қалыптасса, екі адамның коммуникативті өзара әрекеттесуі ұтымды болады деген шешімге келе **аламыз.**

Түйінді сөздер: коммуникация, коммуникативтік құзыреттілік, коммуникативтік іс-әрекет, тілдік өзара қарым-қатынас, коммуникативті әлеует, тұлға.

Мудделер қақтығысы

Авторлар мудделер қақтығысы жоғын мәлімдейді

Мақаланың тарихы:

Алынған күні: 11.01.2023

Жариялануға қабылданған күні: 11.02.2023

Кіріспе

Бүгінгі таңда әлемдік қоғамдастықта жаһандық әлеуметтік-мәдени, экономикалық өзгерістер орын алуда, бұл жалпы қоғамның өміріне ғана емес, сонымен бірге әр адамның дүниетанымы мен мінез-құлқына да әсер етеді. Осыған байланысты бір маңызды мәселені шешу қажеттілігі туындады – адамның тілдік қарым-қатынастағы коммуникативті мінез-құлқын қарастыру және талдау. «Білім алушы меңгеретін коммуникативтік қабілет пен дағды – тіл меңгеру барысында күнделікті іске асырылатын тәжірибе мен сөйлесу амалдарынан жинақталса, тіл үйренушінің іскерлігі ұсынылған тілдік материалдарды, игерген білім мен тәжірибені өздігінен дамытып, қоршаған ортада тиімді пайдалана білуінен аңғарылады, танылады. Сондықтан дара тұлғаны тәрбиелеудегі басты фактор – универсалдық әдістемені тиімді қолдана отырып, тұлғааралық коммуникацияны жүзеге асыру» – дейді тілдік қатынас теориясын негіздеген ғалым Ф. Оразбаева (Оразбаева, 2011, 28 б.). «Өзара әрекеттесу» категориясы қоршаған әлемді түсінудің, білудің маңызды тәсілдерінің бірі болып табылады, нәтижесінде адам ауызша, вербалды емес, паравербалды қарым-қатынаста жеткізетін немесе алатын ақпаратта компаративті қатынастар маңызды рөл атқарады. Бұл дегеніміз, кері жауап беру реакциясының нәтижесінде тұлғаның мінез-құлқында айқындалатын екі адамның ақпарат алу, оны тану мен түсіну нәтижесінде пайда болатын өзара әрекеттесу үрдісі. Тілдік қарым-қатынасындағы коммуникативті іс-әрекет мәселесі өзге ұлт тілді мектеп оқушылары жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша оқиды, осыған сәйкес бағдарлама қазақ тіліне негізделген.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы оқушының сөйлеу әрекетінің төрт түрін: тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылымды жетілдіруге бағытталған. Бұл сөйлеу әрекетінің түрлері бойынша түйінді дағдылар оқу жоспарында «спиральді» тәсілмен берілген. Қарапайымнан күрделіге қарай, бірте-бірте білім, білік пен дағдылары кеңейтіліп қалыптасады. Оқу мақсаттары оқушылардың зерттеу дағдыларын, қарапайым бақылауға тәжірибе арқылы білімі қалыптасуына, алған білімін қайта өмірде қолдана білуіне бағытталған. Оқушы бойында әлеуметтік дағдылар, жалпы білімнің іргетасы, танымдық белсенділігі, жүйелі оқу әрекетінің қалыптасуына көңіл бөлінген.

Оқу бағдарламасындағы оқу мақсаттары оқушылардан шынайы проблемаларды анықтап зерттей білуді талап етеді. Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді, қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АКТ-ны қолдану, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді (бірлескен оқу, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары) қолдана білу.

Өзге ұлт тілді аудиториясына тілдік қарым-қатынас жасауда қазақ тіліндегі ақпаратты барабар қабылдау, жауап беру қиынға соғады. Бұл практикалық тапсырмаларды орындау, диалог, монолог құру, шағын әңгімелерді баяндау, қойылған

сұрақтарға жауап беруде көрініс тапқан. Осы себепті біз коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыруға және дамытуға ықпал ететін инновациялық оқыту технологиялары мен интерактивті әдістерді қолдана отырып, проблемалық оқыту әдістемесіне негізделген «Тілдік қарым-қатынастағы коммуникативті іс-әрекет» атты арнайы курсты әзірлеп, оқу процесінде сынақтан өткіздік. Осыған сәйкес, осы курсты енгізудің мақсаты өзге ұлт тілді оқушыларының коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру болып табылады. Қатысымдық құзыреттіліктердің қалыптастырылуы арасындағы қайшылықтарды шешуді көздеуі біздің тақырыбымыздың өзектілігін дәлелдейді. Бұл мақаланың мақсаты – арнайы курс аясында коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыру технологиясын талдау.

Материалдар мен әдістер

Коммуникативті мінез-құлықты зерттеудің негізі бақылау және оқушылармен әңгімелесу сияқты эмпирикалық әдістер болды. Зерттеу материалы студенттердің оқу іс-әрекетінің өнімдері болып табылады: орындалған тапсырмалар, жаттығулар, эсселер және т.б.

Зерттеу барысында біз оқушылардың сауалнама алу және сауалнама жүргізу әдістерін басшылыққа алдық. Сауалнама нәтижелері статистикалық және сапалық тұрғыдан талданған. Сонымен қатар дидактикалық әдістерді, мысалы, әдістемелік экспериментті қолдандық. Оның көмегімен біз коммуникативтік құзыреттілікті дамытудың ең тиімді әдістерін анықтадық.

Нәтижелер және талқылау

Адамның іс-әрекетіне сыртқы жағдайлар ғана емес, ішкі жағдайлар да әсер етеді: ол өзін-өзі бағалау арқылы өзінің іс-әрекетінің салдарын үнемі болжауы керек. Л.Д. Столяренко «Адам өзінің іс-әрекетінің салдарын болжай отырып, жағымсыз салдарға әкелетін әрекеттер мен жағдайлардан аулақ бола алады» деп жазды (Столяренко, 2005, 71 б.). Коммуникативті мінез-құлықты біз коммуникативті әрекет ретінде қарастырамыз, оның көмегімен адам алған ақпаратқа сәйкес әрекет етеді. Коммуникативті іс-әрекеттің жағымсыз салдарына әңгімелесушіні түсінбеу, оның жағымсыз кері реакциясы, жалған ақпарат, «квази» ақпаратты одан әрі беру және нәтижесінде коммуниканттан келетін ақпаратты дұрыс қабылдамау жатады. Сондықтан коммуникативті әлеует (тұлғаның психофизикалық және интеллектуалды қасиеттері), вариативті компонент (шет (қазақ) тіліндегі сөйлеу әрекетінің жеке стилі: шет (қазақ) тіліндегі лингвистикалық білім мен дағдылар; коммуникативті белсенділік (тұлғаның мәдениетаралық өзара әрекеттестікте өзін-өзі жүзеге асыруға деген ұмтылысы) компоненттерін қамтитын тұлғаның интегралды сипаттамасы ретінде оқушының коммуникативті құзыреттілігін мақсатты түрде қалыптастыру қажет (Базарова, Хинзеева, 2018, 112 б.).

Коммуникативті құзыреттіліктің компоненттерін толығырақ қарастырайық. Коммуникативті әлеует, біздің ойымызша, тұлғаның психофизикалық және интеллектуалдық қасиеттерінен тұрады. Өзара әрекеттесу кезінде адам, ең алдымен, өзінің жеке, жеке сипаттамаларына сүйенеді, басқаша айтқанда, тәрбие процесінде қалыптасқан және алынған әлеуетті қасиеттерге назар аударады. Екінші компонент – вариативті компонент немесе қазақ тіліндегі сөйлеу әрекетінің жеке стилі – сөйлеу мінез-құлқының маңызды компоненттерінің бірі. Қазақ тіліндегі

қарым-қатынастағы жобаланған мінез-құлық сөйлеушінің білім мен дағдыларын көрсетеді, бұл өз кезегінде оның мінез-құлқының сапасын көрсететін осы құзыреттер деңгейіне сәйкес келеді. Қарым-қатынас белсенділігі көбінесе үшінші компонентке, тұлғаның коммуникативті белсенділігіне байланысты: белсенді қарым-қатынас – мінез-құлық белсенділігі / пассивті қарым-қатынас – мінез-құлықтың пассивтілігі. Алайда, тілдік өзара әрекеттесуде адам әлі де белсенді өмірлік ұстанымға ұмтылады, сондықтан қарым-қатынас пен іс-әрекеттегі белсенділік жоспарланған кәсіпорынның сәттілігінің кепілі болып табылады.

Осылайша, осы компоненттердің дамуы жеке тұлғаның коммуникативті құзыреттілігінің қалыптасуын анықтайды және кез келген коммуникативті өзара әрекеттесуде сөйлеу әрекетін жүзеге асыруға ықпал етеді. Біз ұсынатын арнайы курста коммуникативтік құзыреттілікті дамытатын және коммуникативтік іс-әрекетті реттейтін бірқатар әдістер ұсынылған. Бақылау, әңгімелесу, білім алушылардың іс-әрекетінің өнімдерін зерттеу сияқты әдістердің жиынтығы оқушылардың коммуникативті іс-әрекеті әртүрлі қарым-қатынас жағдайларында өз ойларын дұрыс және анық түрде жеткізе білуіне, яғни қалыптасқан коммуникативті құзыреттілікке тікелей байланысты деген қорытынды жасауға мүмкіндік берді. Әрі қарай, біз арнайы курсты толығырақ қарастырып, оның коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыруға әсерін анықтаймыз.

Арнайы курс бағдарламасы келесі тақырыптарды қамтиды:

1. Әңгімелесушіні қалай сендіруге болады (аргументтер, сенімді дәлелдер қабылдауға ашықтық).
2. Кеңес сұрау.
3. Мәселені қалай шешуге болады? (сұхбаттасушыны бірлескен шешімге тарту).
4. Біз — Сократтармыз («Сократ» әдісін немесе үш «иә» заңын қолдану).
5. Қарым-қатынаста үзілді-кесілділік дегеніміз не және оны қалай болдырмауға болады?
6. Оң сұрақтар;
7. Ынтымақтастық қарым-қатынаста («Сіздің көзқарасыңыз...» және «Біздің мәлімдемеміз» қолдану).
8. Өз пікіріңізді қалай білдіруге және қорғауға болады.

Бұл бағдарлама оқушылардың тиісті ұғымдар мен категориялармен еркін жұмыс істеу, сөйлеудің диалогтық және монологтық формаларындағы күнделікті тұрмыстық және маңызды рөлдерді ескере отырып, қазақ тіліндегі қарым-қатынастың әртүрлі салаларында белгілі бір мақсаттарға қол жеткізу мүмкіндігін қалыптастыруға бағытталған. Осыған байланысты, оқытуда біз қарым-қатынасты ынталандыратын коммуникативті- шығармашылық тапсырмалар мен әдістерді қолданамыз. Арнайы курс коммуникативті құзыреттілікті қалыптастырады, өйткені ол бірінші кезекте ішкі резервті (коммуникативті әлеуетті) ашады, лингвистикалық білім мен дағдыларды (вариативті компонент) дамытады және сол арқылы коммуникациядағы белсенділікке ықпал етеді (коммуникативті белсенділік). Осылайша, арнайы курс оқушылардың коммуникативтік құзыреттілік деңгейін арттыруға ықпал етті. Арнайы курс аясында оқушылар осы лингво-дидактикалық әдістерді қолдана отырып, диалогтар құрды, сөйлеуге сөз дайындады, таңдалған тақырыптар бойынша өздерінің жобалары мен шығармашылық жұмыстарын

қорғады. Олар іс-әрекетке субтексті, белгілі бір алғышарттары бар сөздерді/сөз тіркестерін қолдануға тырысты, мысалы: эвфемизмдерді қолдану, үзілді-кесілді емес, «жұмсақ» мәлімдеме жасау, ашық сұрақтар қою, интерпретациялау, перефразалау және т.б. Барлық жаттығулар тұлғааралық қарым-қатынас процесінде орындалды, өйткені «Тұлғааралық қарым-қатынас белгісіздік пен түсініксіздікпен сипатталатын мәселелерді талқылау мен шешудің ең жақсы тәсілі» (Скаженик, 2006, 125 б.).

Ю.Н.Емельяновтың пайымдауынша, қатысымдық құзыреттілікті білімге және сезім тәжірибесіне негізделген қарым-қатынас ситуациясына бағыттау бала бойында әлеуметтік-психологиялық білікті қалыптастыруды қажет етеді, яғни қарым-қатынасқа түсу мүмкіндігін кеңейтуді талап етеді. «Қатысымдық құзыреттіліктің тілдік білімді қолдану дағдыларын ғана меңгеруден емес, индивидтің тұлғалық ерекшеліктері тұтастықта, нақты әлеуметтік контекстінде ашылатын оның сезімдері, ойлары мен іс-әрекетінің бірлігінен тұратынын» айтады (Емельянов, 1999, 39 б.).

Егер коммуникативті құзыреттілік – адамның қарым-қатынастың әртүрлі салалары мен жағдайларындағы белгілі бір коммуникативті мәселелерді тілдік құралдармен шешу қабілеті болса, онда коммуникативті әлеует бұл құзыреттілікті оның қалыптасуының ұйытқысы болады, өйткені коммуникативті әлеуетке ие болмай, құзыреттілікті дамыту мен коммуникативті мәселелерді шешу мүмкін емес.

Осыған байланысты, осы арнайы курс аясында біз «*Мен – Сократ*» номинациясы бойынша қазақ тілді емес аудиториясы арасында байқау өткіздік, «*Менің барлығына оң көзқарасым*», «*Ең дәлелді жауап*» және т.б. Білім алушылар өз пікірлерін мәлімдеме-клишелермен қорғады: «*Менің ойымша*», «*Менің пікірімше*», «*Мен ойлаймын*», «*Менің көзқарасым*» және т. б. Сонымен бірге жұмыс жасай отырып, мәселенің шешімін әзірлеуде кеңес сұрады: «*Сіз қалай ойлайсыз?*», «*Қалай қадам басасыз?*», «*Бізге не ұсына алатыныңызды айтсаңыз*» және т.б.

«Қарым-қатынаста үзілді-кесілдіден аулақ болайық» байқауының келесі кезеңі оқушыларға алған білімдерін қазақ тілінде есте сақтауға және іс жүзінде қолдануға көмектесті. Мысалы, білім алушыларға мынадай тапсырмалар берілді: нұсқасын ұсына отырып, осы ұсыныстарды өзгертіңіз; қарсыластың дәлелдерін қабылдаңыз; әңгімелесушінің мәлімдемесімен келісіңіз/келіспеңіз және т. б. Үзілді-кесілді емес мәлімдемені таңдау үшін білім алушылар көп күш жұмсады: олар жауап нұсқаларын жазып, жазылғанын түзетіп, қайталанбауға тырысты, есіне түсірді, клише-сөздерді есте сақтады. Мысалы, «*Сіз әрқашан кешігіп келесіз*» деген үзілді-кесілді фразаны білім алушылар «*Сабаққа уақытында келіңіз*», «*Сенде қиындықтар бар ма?*» және т.б. сияқты фразалармен ауыстыруды ұсынды. «*Біздің тауар – ең үздік!*» тақырыбында сұхбаттасушыны сіздің өніміңізді сатып алуға көндіріңіз деген тапсырмалар берілді. Бұл тапсырмада оқушылардың әр тобына үлкен сұранысы жоқ тауарлар таратылды: ілгіштер, киім қыстырғыштары, магниттер. Білім алушыларды әр тобы бір уақытта сыншы да жауапкер болды. Әсіресе, «*Жарнамалық ұран*» шағын байқауы есте қаларлық болды, онда оқушылар осы тауар түрлеріне арналған жаңа мәтінді ойлап тауып, бәсекелестеріне ұсынуы керек еді. Мәселен, мысалы, «ілгіш» өнімін жарнамалайтын оқушылар тобы «*Біз уақытты бірге үнемдейміз*» деген ұранды ойлап тапты. Бұл топтың оқушылары өз жұмысында ынтымақтастық принципін жүзеге асырды, қарым-қатынаста «Сіз – тәсіл» және «Біз – мәлімдеме» әдісін қолданды.

Білім алушылар үшін қарым-қатынастың сүйікті әдісі «Біз – Сократтар» қабылдауы болды («Сократ» әдісі немесе үш «иә» заңын қолдану). Бұл әдіс диалогтың барысын басқаруға, мейірімді логикалық сұрақтармен фразаның құрылымын ойластыруға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Арнайы курс білім алушыларға өздерінің лингвистикалық қабілеттерін дамытуға, сондай-ақ эмоционалды және мінез-құлық аспектілерін ашуға мүмкіндік береді, өйткені адам қарым-қатынаста эмоционалды жауап беруді және іс-әрекетін басқаруды үйренеді. Білім алушылар ынтымақтастыққа дайындығын дамытуға, іс-әрекетін түзетуге және әңгімелесушіге әсер етуге тырысты.

Осылайша, адамдар арасындағы ақпарат алмасу сипаты белгілер жүйесі арқылы серіктестер бір-біріне әсер ете алатындығымен анықталады. Мұнда пайда болатын коммуникативті әсер коммуникативті процестегі бір қатысушының екіншісіне оның көзқарасын, бір нәрсе туралы білімін өзгерту мақсатында пайда болған психологиялық іс-әрекет болып табылады (Андреева, 2004, 254 б.). Басқаша айтқанда, тұлға әлеуметтік ортада тиімді өзара әрекеттесе алатын коммуникативті құзыреттілікке ие болған жағдайда серіктестің мінез-құлқына әсер етуді көздеуі мүмкін. Осы тұрғыдан алғанда, өзара әрекеттесудегі коммуникативті құзыреттіліктің рөлі мен маңыздылығын асыра бағалау қиын. Егер «тілдің тіршілігі, дамуы оның қатынас құралы болу қызметіне байланысты болса, тілді адам өзін қоршаған қауымынан, өмірден үйренеді» (Каратев, 1973, 21 б.). Демек, тіл қарым-қатынас болған жерде ғана өмір сүреді. Тілдің ең басты қызметі – қатысымдық қызметі. Яғни, тіл – қатысымдық бірліктерден құралған күрделі құбылыс. Сондықтан ғалымдар «тіл қоғамдық, сондықтан әлеуметтік құбылысқа жатады. Мұнда адамдар қауымдастығының жинаған білімі мен тәжірибесі жатыр. Сондықтан тіл – адамдардың бір-бірімен қарым-қатынасқа түсуінде маңызды рөл атқарады. Бұл мәселе де білім алушының қатысымдық құзыреттілігін қалыптастыруда, алдымен, тілдік құзыреттіліктерге ден қою қажет» – дейді (Цезерани, 2005, 57 б.).

Пайдаланылған әдебиеттер

Андреева Г. М. Социальная психология: учебник для высших учебных заведений. Москва: Аспект Пресс, 2004. 365 с.

Базарова Т.С., Хинзеева Н.П. Формирование коммуникативной компетентности иностранных студентов в иноязычной образовательной среде: монография. Улан-Удэ: Изд-во Бурят. гос. ун-та, 2018. 190 с.

Емельянов Ю. Н. Ключевые компетенции, возможности применения, стандарты и мониторинг в образовании // Высшее образование сегодня. 1999. № 4. С. 36–44.

Звегинцев В.А. Теоретическая и прикладная лингвистика: учебное пособие для филологических факультетов пединститутов. Москва: Просвещение, 1968. 336 с.

Каратаев М.К. Қазақ совет энциклопедиясы. Венгрлер-Доиыр. Алматы: Қазақ совет энциклопедиясы, 1973. Т. 2. 622 б.

Оразбаева Ф. Тіл әлемі. Алматы: Ан Арыс, 2011. 350 б.

Скаженик Е. Н. Деловое общение: учеб. пособие. Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2006.

Столяренко Л. Д. Основы психологии. Ростов н/Д.: Феникс, 2005. 671 с.

Цезерани Д. От мозгового штурма к большим идеям: NLP и синектика в инновационной деятельности. Москва: ФАИР-Пресс, 2005. 224 с.

References

Andreyeva, G. M. (2004). *Sotsial'naya psikhologiya: uchebnik dlya vysshikh uchebnykh zavedeniy* [Social Psychology: textbook for higher educational institutions]. Moskva: Aspekt Press. (in Russ.)

Bazarova, T.S. & N.P. Khinzeyeva (2018). *Formirovaniye kommunikativnoy kompetentnosti inostrannykh studentov v inoyazychnoy obrazovatel'noy srede: monografiya* [Formation of communicative competence of foreign students in a foreign-language educational environment: monograph]. Ulan-Ude: Izd-vo Buryat. gos. un-ta. (in Russ.)

Yemel'yanov, Yu.N. (1999). Klyuchevuyeye kompetentsii, vozmozhnosti primeneniya, standarty i monitoring v obrazovanii [Key competencies application opportunities standards and monitoring in education]. *Vyssheye obrazovaniye segodnya* 4, 36-44. (in Russ.)

Zvegintsev, V.A. (1968). *Teoreticheskaya i prikladnaya lingvistika: uchebnoye posobiye dlya filologicheskikh fakul'tetov pedinstitutov* [Theoretical and applied linguistics: a textbook for philological faculties of pedagogical institutes]. Moskva: Prosveshcheniye. (in Russ.)

Karataev, M. K. (1973). *Kazaksha kenes entsiklopediyalaru* [Kazakh soviet encyclopedia]. Vengrler-Doyır. Almaty: Kazak entsiklopediyalar kenesi. T.2. (in Kaz.)

Orazbaeva, F. (2011). *Til alemi* [Language World]. Almaty: An Aris. (in Kaz.)

Skazhenik, Ye. N. (2006). *Delovoye obshcheniye: ucheb. posobiye* [Business communication: studies. stipend]. Taganrog: Izd-vo TRTU. (in Russ.)

Stolyarenko, L.D. (2005). *Osnovy psihologii* [Fundamentals of psychology]. Rostov-na-Donu: Feniks. (in Russ.)

Tsezerani, D. (2005). *Ot mozgovogo shturma k bol'shim ideyam: NLP i sinektika v innovatsionnoy deyatel'nosti* [From Brainstorming to Big Ideas: NLP and Synectics in Innovation]. Moskva: FAIR-Press. (in Russ.)

Д. К. Жексенова

*Павлодарский педагогический университет имени Э. Марғұлан,
Павлодар, Республика Казахстан*

Б. Сагындыкулы

*Павлодарский педагогический университет имени Э. Марғұлан,
Павлодар, Республика Казахстан*

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПОВЕДЕНИИ ЛИЧНОСТИ

Аннотация. В статье рассматривается проблема формирования и реализации коммуникативной компетенции в языковом общении. Обосновывается, что для эффективного общения и эффективной позитивной деятельности человек должен формировать коммуникативную компетентность, которая реализуется, во-первых, через коммуникативный потенциал, во-вторых, через приобретенные знания, умения, навыки, в-третьих, через активное их использование в речевой среде. В связи с этим в работе предложены практические рекомендации по формированию коммуникативной компетенции в рамках спецкурса «Коммуникативная деятельность в языковом общении». Внедрение спецкурса в обучение студентов позволит реализовать все методы повышения эффективности коммуникации, упростить выполнение коммуникационных задач в общении и регулировании деятельности. В статье раскрывается цель внедрения данного спецкурса – формирование коммуникативной компетентности иноязычных учащихся. Также в статье представлен анализ технологии формирования коммуникативной компетенции в рамках спецкурса. В результате делается вывод: если сформирована коммуникативная компетентность, которая оказывает

большое влияние на деятельность человека в целом, коммуникативное взаимодействие двух людей будет рациональным.

Ключевые слова: коммуникация, коммуникативная компетентность, коммуникативная деятельность, языковое взаимодействие, коммуникативный потенциал, личность.

D.K. Zheksenova

*Pavlodar Pedagogical University named after A. Margulan,
Pavlodar, Republic of Kazakhstan*

B. Sagyndykuly

*Pavlodar Pedagogical University named after A. Margulan,
Pavlodar, Republic of Kazakhstan*

THE ROLE AND IMPORTANCE OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE ACTIVITIES OF THE INDIVIDUAL

Abstract. The article deals with the problem of formation and implementation of communicative competence in language communication. We believe that for effective communication and effective positive activity in interaction, a person must form communicative competence. The implementation allows you to reveal: firstly, the communicative potential, secondly, the acquired knowledge, skills, and thirdly, their active use in the speech environment. In this regard, practical recommendations were proposed for the formation of communicative competence within the framework of the special course «Communicative activity in language communication». The introduction of a special course will make it possible to implement all methods of improving the effectiveness of communication, simplify the implementation of communication tasks in communication and regulation of activities. The purpose of the course implementation is the formation of the communicative competence of foreign-speaking students. The article also presents an analysis of the technology of formation of communicative competence in the framework of a special course. We can come to the conclusion that if a communicative competence is formed, which has a great impact on human activity as a whole, the communicative interaction of two people will be rational.

Keywords: communication, communicative competence, communicative activity, language interaction, communicative potential, personality.

Авторлық үлестер

Сағындықұлы Б. – концептуалдау, формалды талдау, әдіснама, жазу – шолу және редакциялау.

Жексенова Д.К. – қаржыландыруды алу, хат жазу – бастапқы жоба, визуалдау.